

Makale Türü/Article Type: Araştırma Makalesi/Research Article

ÖĞRETİM ÜYELERİNİN KRIPTO PARAYA YÖNELİK ALGILARI

Mehmet COŞKUNER¹

Öz

Kripto para ilk ortaya çıktığı günden itibaren insanların ilgisini çekmiştir. Kolay transfer edilebilmesi, her zaman kullanılabilmesi ve yüksek karlılık getirmesi kullanımını cazip hale getirmiştir. Fakat belirli bir yasal güvencesinin olmaması insanlar üzerinde farklı algılara sebep olmaktadır. Bu araştırmanın amacı öğretim üyelerinin kripto paraya yönelik algılarını tespit etmektir. Bu çalışma da nitel araştırma desenlerinden olgubilim (fenomenoloji) tercih edilmiştir. Araştırmanın örnekleminin oluşturulması aşamasında kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu doğrultuda katılımcılar Düzce Üniversitesi muhasebe finans alanının öğretim üyelerinden oluşturulmuştur. Çalışma verileri yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiş ve ortaya çıkan 54 kod 6 kategori ve 4 temada toplanmıştır. Yapılan analizler sonucunda ise kripto para kullanmak için finansal okuryazarlık bilinmesi gerektiği gözlemlenmiştir. Devlet ve bankaların kripto parayı yasallaştırması ve denetlemesinde ise finansal inovasyon kavramı tespit edilmiştir. Son olarak yapılan görüşmelerde katılımcıların kripto paraların üretim ve kullanımı esnasında yüksek enerji tüketimine değinmedikleri ön plana çıkmıştır. Bu sonuçlar ile yapılan araştırmanın önemi kripto para kullanmanın getirdiği fırsatlar, tehditler ve kripto paraların kullanımının yasallaştırması kapsamında literatüre katkı sağlamasıdır.

Anahtar Kelimeler: Kripto para, Finansal okur yazarlık, Kripto para algısı

PERCEPTIONS OF FACULTY MEMBERS AGAINST CRYPTO MONEY

Abstract

Cryptocurrency has attracted people's attention since the day it first appeared. Its easy transferability, its ability to be used at any time and its high profitability have made its use attractive. However, the lack of a certain legal guarantee causes different perceptions among people. The purpose of this research is to determine the perceptions of faculty members towards cryptocurrency. In this study, phenomenology, one of the qualitative research designs, was preferred. Convenience sampling method was used in creating the sample of the research. In this regard, the participants were composed of faculty members of the accounting and finance department of Düzce University. Study data were collected by semi-structured interview method. The data obtained was analyzed with the descriptive analysis method and the resulting 54 codes were collected in 6 categories and 4 themes. As a result of the analysis, it was observed that financial literacy was required to use crypto money. The concept of financial innovation has been identified in the legalization and supervision of crypto money by the state and banks. Finally, in the interviews, it came to the fore that the participants did not mention the high energy consumption during the production and use of cryptocurrencies. The importance of the research conducted with these results is that it contributes to the literature on the opportunities, threats and legalization of the use of crypto money.

Keywords: Cryptocurrencies, Financial literacy, Cryptocurrency perception

¹ Doktorant, Düzce Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 90mehmetc@gmail.com

Bu Yavına Atıfta Bulunmak İçin/Cite as: Coşkun, M. (2024). Öğretim üyelerinin kripto paraya yönelik algıları. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(2), 174-186

Giriş

Gelişen teknolojiyle beraber günümüzde finans alanında yenilikler yaşanmaktadır. Yaşanan yeniliklerden biriside kripto paralardır. Kripto paralar para transferi yapmak, ödeme ve yatırım aracı olarak kullanılmaktadır. Yasa dışı işlerde de kullanılmaya başlanan kripto paralar dolandırıcılık gibi olaylarda kullanılmaya başlanmıştır. Kripto paralar ödeme aracı olarak kullanılması, düşük komisyonlu para transferi sağlaması ve yüksek hacimli işlemleri sayesinde yüksek düzeyde kar sağlmasıyla insanların ilgisini çekmektedir. Fakat dolandırılma ihtimalinin olması ve yatırım esnasında yüksek kar beklerken fiyatın bir anda düşmesinden dolayı çok yüksek düzeyde zararlara sebep olması nedeniyle insanlarda kafa karışıklığına sebep olmaktadır. Bu noktada ise kafa karışıklığını gidermek için bireyler finans alanın da uzmanlaşmış öğretim üyelerinin fikirlerinden faydalanarak kafa karışıklığını giderebilir ve kripto paraya nasıl yaklaşmasını gerektiğine dair fikir edinebilirler. Çünkü öğretim üyeleri kendi alanlarında doktora ve doktora eğitimlerine denk gelen eğitimlerini tamamlamış alanın uzmanlaşmış günümüz teknolojilerini ve koşullarını yakından takip ettikleri düşünülmektedir. Bu uzmanların konu hakkındaki olumlu ve olumsuz görüşleri yatırımcılar açısından aydınlatıcı olabilmektedir. Bu koşullar ışığında bu araştırma eğitilmiş bireyler yetiştiren akademisyenlerin günümüzde ödeme ve yatırım aracı olarak ortaya çıkan kripto paraya ilişkin görüşlerini tespit etmeyi amaçlamaktadır. Bu tespit sayesinde bireyler kripto para kullanıp kullanmama konusunda fikir edinmek için kaynak oluşturacaktır. Aynı zamanda kripto parayı yasallaştırmak ve daha güvenilir bir ödeme ve yatırım aracı haline getirmek için verilen öneriler ilgili taraflara bir çözüm önerisi sunacaktır. Bu doğrultuda yapılan bu çalışmanın ilerleyen bölümlerinde literatür, yöntem, bulgular ve sonuç bölümlerine yer verilmiştir. Literatür bölümünde öğretim üyeleri ve kripto para kavramlarına değinilmiştir. Yöntem bölümünde araştırma deseni, katılımcılar, veri toplama ve analizi ve etik bölümlerinden oluşturulmuştur. Bulgular bölümünde ise kripto para algısı, kripto para kullanmanın fırsatları ve tehditleri ve son olarak kripto para düzenlenmesinde devlet ve bankaların rolü üzerinde durulmuştur.

1. LİTERATÜR

Çalışmanın literatür bölümünde öğretim üyesi kavramına, özelliklerine, kripto para kavramının ortaya çıkışı, gelişim süreci ve özelliklerine yer verilmiştir.

1.1. Öğretim Üyesi

Öğretim üyeleri yükseköğretim kurumlarında görevli profesör, doçent ve doktor öğretim üyeleridir. (Mevzuat, 2018). Öğretim üyeleri aydınlanmış, görgülü, bilgili, ileri görüşlü, toplumun gelişme dinamiklerini yaratan ve topluma öncülük eden bireylerdir. Öğretim üyesinin görevleri; öğrencilere ders vermek, bilimsel araştırma yapmak ve toplumun bilinçlenmesini sağlamaktır.

Muhasebe ve finans alanında çalışan öğretim üyeleri kripto paralar hakkında yatırımcılara tavsiyelerde bulunabilir. Avantajları ve dezavantajları olduğu kabul edilen kripto paralar üzerine kendi alanında uzman öğretim üyelerinin görüşleri toplum için aydınlatıcı bilgiler içerebilir. Çünkü öğretim üyelerinin hiçbir grubun veya kurumun çıkarı içinde olmadan, bilgi birikiminin kendisine sağladığı objektif düşüncelerini özgür iradesi ile ortaya koymak durumundadır. Öğretim üyelerinin görüşleri ile çevresini aydınlatma, sorun çözme sorumluluğunda olmalıdır (Ortaş, 2004).

1.2. Kripto Para

Kripto paranın ortaya çıkışı 1990'lı yıllara dayanmaktadır. Bu yıllarda internet daha yeni kullanılmaya başlanmıştır. İnternetin ileri de çok güçlü bir silah olacağını öngören Timothy May, Eric Hughes ve John Gilmore, Cypherpunks adında bir grup kurmuşlardır (Vadim ve Justin, 2018). Cypherpunk grubu para üzerindeki güçlerini artırmak istediklerinden dijital bir para birimi sistemi yaratmayı amaçlamışlardır. Dijital para birimlerinin uygulanmasını gerçekleştirmek isteyen sadece Cypherpunks grubu değildir. DigiCash ve CyberCash adlı iki grup daha vardır. DigiCash, 1990'ların başında David Chaum liderliğindeki bir dijital veya elektronik para birimi sistemini uygulamaya çalışan bir gruptur (Huber ve Sornette, 2020). CyberCash ise 1994 yılında Daniel C. Lynch başkanlığındaki bir elektronik alışveriş hizmet merkeziydi. Daha sonrasında ise 2008-09'da merkezi olmayan nakit sistemi ilk kez oluşturulmuştur. Satoshi Nakamoto, nakit sistemi oluşturmayı başaran gruplarının gizemli adıdır ve Satoshi Nakamoto'nun icatı Bitcoin olarak bilinir (Amsyar vd, 2020). Kripto para birimleri önemli finansal yazılım sistemleri olarak ortaya çıkmıştır. Kriptografi, para birimi oluşturmak ve dağıtmak için kullanıldığı eşler arası bir dijital değişim sistemidir. Bu süreç, merkezi bir otorite olmadan işlemlerin dağıtılmış olarak doğrulanmasını gerektirir. İşlem doğrulanması, işlem tutarlarını ve ödeyenin harcamaya çalıştığı para birimine sahip olup olmadığını teyit ederken para birimlerinin iki kez harcanmamasını sağlar. Bu doğrulama işlemine madencilik denir. Kripto para birimleri, özel gereksinimlerine göre çeşitli madencilik teknolojileri kullanır (Mukhopadhyay ve Skjellum, 2016). Kripto paranın en temel özellikleri alıcı ve satıcının birbirleri arasında doğrudan (eşler arası) işlem yapması için merkezi olmayan sistemleri kullanır ve tüccarlar anonim kalır. Bu sayede mahremiyet maksimum ölçüde korunur, kayıtlar geri alınamaz, dünya çapında uygulanabilir (Hassani vd., 2018).

Kripto paraların avantajları ödeme sistemi ve teknoloji olarak yenilikçi özelliklere sahiptir. Sıra dışı yeni özellikleri ile mevcut finansal sistemi önemli ölçüde etkileme potansiyeline sahiptirler. Şahıslar ve kurumlar olmak üzere ekonomi için çeşitli fırsatlar sunmaktadır. Geleneksel ödeme yöntemlerini kullanmak yerine kripto parayı kullanarak işlem ücretlerini azaltmak mümkündür. Ayrıca, kripto para ile doğrudan kişiden kişiye para göndermek hızlı ve düşük maliyetli olmasıyla kullanıcılarına avantaj sağlar. (Watkins ve Quattri, 2014). Düşük işlem maliyetlerinin hızlı ve kolay kullanımla birleşimi kripto para kullanıcılarına yeni gelir imkanları sağlayabilir. Bireyler ve şirketler için kripto para birimleri ile yapılan işlemlerin geri alınamaz olması avantajlı olabilir. Ödeme geri çevirilemezliği genel riskini azaltarak e-ticareti güçlendirebilir (Jaag ve Bach, 2017). Kripto paralar, istikrarsız para birimlerine sahip ülkeler için alternatif bir değer olabilmektedir. Kripto paralar hükümetlerin yetkisinde olmadığı için devalüe edilemez veya mali veya diğer amaçlarla geri alınamaz. (Coindesk, 2014).

Kripto paranın kullanımının faydalarının yanında tehditleri olduğu bilinmektedir. Bunlar; fiyat tahmini, volatilité tahmini, otomatik ticaret, dolandırıcılık tespiti, anonimlik ve gizlilik, kripto para madenciliği, güvenlidir. Fiyat tahmini; kripto para ticareti yapmak isteyen kişi ve kurumların kripto para analitiği yaparak fiyatları tahmin etmeye çalışmasıdır. Çok fazla faktör kripto para birimlerinin fiyatlarını etkilemektedir. Bu sebeple tahmin edilmesi güçtür (Huang vd, 2019). Volatilité bir ticaret fiyatı serisinin zaman içindeki değişim derecesi olarak tanımlanır. Kripto para birimlerinin oynaklığının sebebi fiyatların herhangi bir kurum tarafından kontrol edilemez hale getiren merkezi olmayan yapılarıdır. Kripto para birimlerinin fiyatı arz ve talep tarafından belirlendiği serbest bir piyasadır. Bu sebeple volatilitesi hızlı yükselip düşebilir (Georgoula vd, 2015). Otomatik ticaret alım satım botları, piyasa eylemlerini ve göstergelerini otomatik olarak analiz ettikleri için "algoritmik ticaret" adı verilen şeyi sunar. Aynı zaman alım satım yapan kişi ve

kurumların kazançlarını maksimum seviyeye çıkarmak ve memnuniyetini artırmak için stratejiler gösteren yazılım ürünleri veya web siteleridir. Geçmiş verileri bir araya getirip göstergeleri hesaplayabilir, sipariş yürütme simülasyonu yapabilir ve hatta müşteri uyurken stratejileri yürütmek için ayarlanabilirler. Fakat bu denli veri bilgilerine sahip olabilmesine rağmen kripto para birimleri verilen emir ve talimatlardan ötürü zarar edilmesine sebep olabilir(Xie vd, 2019). Dolandırıcılık kripto para birimlerinin anonimlikleri sebebiyle hükümetlerin ve bankaların dışında işletilmeleri nedeniyle siber suçluları cezbediği bilinmektedir. Dijital hırsızlık, bilgisayar korsanlığı, ve karaborsada kara para aklama gibi kripto para birimlerinde meydana gelebilecek farklı türde dolandırıcılık ve suç faaliyetlerinden bazılarıdır. Dolandırıcılık tespiti, özellikle kripto para işlemlerinin blockchain kamu defterine şeffaf bir şekilde kaydedildiği işlemleri ve ticaret geçmişindeki anormallikleri şüpheli davranışları tespit etmeye dayanır (Monamo vd, 2016). Anonimlik ise suçluların yasadışı olan ticari faaliyetler gerçekleştirirken kimliklerini gizlemesidir. Bu durum kripto paranın tehditlerinde önemli noktadır. Madencilik havuzları tarafından katılım için kullanılan yüksek düzeyde elektrik tüketimi enerji için olumsuz durum oluşturmaktadır. Güvenlik ise kripto para kullanana kişi ve kurumların karşı karşıya olduğu diğer bir tehdit unsurudur. Dağıtılmış ağa yönelik saldırılar, madencilik süreci saldırıları, çifte harcama ve işlem şekillendirilebilirlik saldırıları olarak sınıflandırılabilir. (Sabry vd, 2019).

2. YÖNTEM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın deseni ve katılımcıların hangi kriterler doğrultusunda seçildiği, verilerin nasıl toplandığı ve hangi yöntemlerle analiz edildiği ve çalışmanın etikliği için hangi adımların atıldığına yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Deseni

Bu çalışmada derinlemesine bilgi almayı sağlamak için nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Karagöz (2021) nitel araştırmayı, bireylerin yaşam biçimlerinin, davranışlarının, öykülerinin, organizasyonel yapılarının, sosyal değişimlerinin, algılarının ve olaylarının kendi ortamlarında gerçeğe uygun ve bütüncül bir şekilde, yorumlanarak araştırıldığı bir yöntem olarak tanımlamaktadır. Nitel araştırma, araştırılan ya da üzerinde araştırma yapılması düşünülen kişilerin yaşadıklarından edindikleri deneyimleri incelemede kullanılan bir yaklaşımdır (Ekiz, 2003). Bu çalışmada öğretim üyelerini kripto paraya yönelik düşüncelerini anlamak için nitel desenlerden biri olan olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim farkında olunan fakat derinlemesine ve ayrıntılı bir bilgiye sahip olmadığımız olguları araştırmada kullanılır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu çalışmada muhasebe finans alanındaki öğretim üyelerinin kripto paralar hakkındaki algılarını ve düşüncelerini araştırmak için olgu bilimi deseni kullanılmıştır.

2.1.1. Katılımcılar

Çalışmanın katılımcıları amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolayda durum örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenmiştir. Kolayda örnekleme bakıldığında ise Yıldırım ve Şimşek (2021) “kolayda örnekleme araştırmaya hız ve pratiklik kazandırır çünkü araştırmacı yakın olan ve erişilmesi kolay olan bir durumu seçer” şeklinde tanımlanmıştır. Kolayda örneklemenin seçilmesinin sebebi ise belirlenen katılımcıların Düzce Üniversitesi İşletme Fakültesi muhasebe ve finans öğretim üyelerinden oluşması sayesinde kolay ulaşılabilir olmasıdır. Çalışmaya Düzce Üniversitesinde muhasebe finans alanında öğretim üyesi yedi kişi katılımcı olarak belirlenmiştir. Araştırmaya aynı fakültenin iktisat bölümündeki öğretim üyeleri dahil edilmemiştir. Çünkü iktisat

daha çok makro ve mikro ekonomilerle ilgilidir. Daha genel sonuçlar çıkarır. Finans ve muhasebe bölümleri ise küçük ölçekli ve bireyselliğe daha yatkındır (Önday, 2016).

2.1.2. Veri Toplama

Araştırma da görüşme formu yaklaşımı yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veriler toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme, görüşme sırasında irdelenecek sorular ve konular listesini kapsar. Görüşmeci önceden hazırladığı konuya bağlı kalarak hem önceden hazırladığı soruları sorma hem de bu sorularla ilgili daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Görüşme formunda katılımcılara dört temayı açıklamak için dört ana soru ve konu hakkında daha derinlemesine bilgi edinmek için sonda sorular yöneltilmiştir. Görüşmelerin üçü katılımcılarla yüzyüze görüşme ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar üçü ise programlarının yoğunluğu sebebi ile görüşme formunu yazılı olarak doldurmuşlardır. Katılımcılardan birine ise ulaşılamamıştır. Görüşme soruları ise Gönüllüoğlu ve Sezer (2022), Amsyar vd, (2020) ve Sabry vd, (2019) çalışmalarından faydalanılarak finans alanının da uzman öğretim üyesinin görüşü alınarak hazırlanmıştır. Verileri toplamak için aşağıdaki sorular öğretim üyelerine yöneltilmiştir;

- 1- Kripto para nedir?
- 2- Kripto para kullanmanın fırsatları nelerdir?
- 3- Kripto para kullanmanın tehditleri nelerdir?
- 4- Kripto paraların düzenlenmesinde devlet ve bankaların rolü neler olmalıdır?

2.1.3. Veri Analizi

Araştırmada elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Betimsel analiz veri analizi yaklaşımındaki tümdengelimci analizi türüne karşılık gelmektedir. Betimsel analiz daha yüzeyseldir ve daha çok araştırmanın kavramsal yapısının önceden açık biçimde belirlendiği araştırmalarda kullanılır. Betimsel analizde elde edilen veriler, daha önceden araştırma sorusu veya alt sorulardan yola çıkılarak belirlenmiş temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Çalışmada elde edilen veriler defalarca okunarak tekrar sıklıklarına ve konuların derinlemesine bilgi veren farklılıklarına göre kodlar çıkartılmıştır. Daha sonra eleme yapılarak kodların son haline ulaşılmıştır.

2.1.4. Etik

Çalışmada veriler toplanmaya başlamadan önce Düzce Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu tarafından 20/07/2023 tarihinde 2023/224 sayılı kararla bilimsel etik raporu alınmıştır. Katılımcılara çalışmayla ilgili gerekli bilgiler verilmiş görüşme soruları ve formu gösterilmiştir. Elde edilen veriler sadece çalışmada kullanılacağı, üçüncü kişilerle paylaşılmayacağına, kişilerin kimlik bilgilerinin kesinlikle yer almayacağı ve anonim olarak kalacağı bilgisi verilmiştir. Yüz yüze görüşmelerde veriler yazılı olarak kaydedilmiştir. Görüşme sonunda tutulan notlar katılımcıya gösterilerek verdiği bilgilerin teyidi istenmiştir. Yazıya geçirilmiş veriler formlarda ve bilgisayar ortamında muhafaza edilmektedir.

3. BULGULAR

Katılımcılar ile yapılan görüşmeler sonucu elde edilen verilerden konu ile ilgili kelime veya kelime grupları çıkarılmıştır. Katılımcıların kripto para kullanımı algıları, kripto paranın fırsatları ve

tehditleri hakkında düşünceleri ve kripto paranın yasallaştırılması için devletlerin ve bankaların atması gereken adımlara yönelik elde edilen verilerin analizlerin sonucunda 4 tema 6 kategori 54 kod ortaya çıkmıştır. Ortaya çıkan kodlardan temayı veya kategoriye en çok tarif eden katılımcının görüşü yazıya geçirilmiştir. Sonuçlar aşağıdaki tablolarda ve metinlerde verilmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Kripto Para Kullanımı

Katılımcı	Ödeme aracı	Transfer Aracı	Yatırım Aracı
K1	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanmıyor
K2	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanıyor
K3	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanmıyor
K4	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanmıyor
K5	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanmıyor
K6	Kullanmıyor	Kullanmıyor	Kullanıyor

Yukarıdaki tabloda katılımcıların kripto para kullanıp kullanmadıkları ile ilgili görüşleri yer almaktadır. Tablo incelendiğinde katılımcılardan 4'nün kripto parayı hiçbir şekilde kullanmadığı 2 katılımcının ise kripto parayı sadece yatırım amaçlı kullandığı tespit edilmiştir.

Kripto para algısı

Katılımcıların kripto para algılarını tespit etmeye yönelik olan sorulara alınan cevaplardan elde edilen veriler analiz edilmiştir. Analiz sonucunda ise kripto para algısı temasının altında farklı alanları temsil eden kodlar olduğu görülmüştür. Bu sebeple kripto para algısı 5 kategoriye ayrılmıştır. Aşağıda kategorilere ve kodlara ilişkin tablolara yer verilmiştir.

Tablo 2. Kripto Para Nedir

Kategori	Kod
Kripto Para Nedir	Dijital Varlık
	Kritografi Yöntemleri
	Sanal Para Birimi
	Blokchain Teknolojisi
	Yatırım Aracı
	Ödeme Aracı
	Para Transferi
	Dijital Cüzdan
Elektronik Para	

Tablo 2'de katılımcıların kripto parayı farklı yönleriyle zihinlerinde kavramsallaştırdıkları tespit edilmiştir. Bazıları finansal bir araç olarak değerlendirirken bazıları ise bir teknoloji ürünü olarak algılamaktadır. Bu konuda bir katılımcının düşüncesi aşağıda paylaşılmıştır.

K1: ...blokchain teknolojisi ile üretilmiş merkeziyetsiz sanal para birimidir.

Tablo 3. Katılımcıların Kripto Para Nerede Kullanıldığına Dair Düşünceleri

Kategori	Kod
Kripto Para Kullanım Alanı	Resmi İşler Hariç Her Yer
	E Ticaret Sektörü
	Yeni Projelerin Finansmanında
	Yatırım Aracı

Tablo 3’ te katılımcıların kripto paraların nerelerde kullanılabilmesine ilişkin görüşlerinde farklılıklar olduğu gözlemlenmiştir. Bazı katılımcılar kripto parayı e-ticaret sektörlerindeki işlemlerde kullanmayı tercih ederken bazıları yatırım aracı olarak kullandığı olduğu tespit edilmiştir. Bu konuya ilişkin bir katılımcının düşüncesine aşağıda yer verilmiştir.

K3: ...birçok kişi, kripto paraları bir yatırım aracı olarak görüp, alım satım yaparak kar elde etmeyi hedeflemektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Kripto Paranın Ortaya Çıkışıyla İlgili Düşünceleri

Kategori	Kod
Kripto Para Hangi Amaçla Çıkmıştır	Dolara Karşı Alternatif
	Uluslararası Para Transferinde Kolaylık Sağlamak
	Finansal Gizlilik
	Kaydedilmesi ve Değiştirilmesi Zor
	Sınırlı Yerlerde Finansal Erişim Sağlamak
	Finansal Sistemi Dönüştürme

Tablo 4’te katılımcıların kripto paranın ortaya çıkışıyla ilgili elde edilen cevaplara bakıldığında farklı fikirlerinin olduğu gözlemlenmiştir. Bazı katılımcılara göre finansal sistemi dönüştürmek için ortaya çıktığını düşünürken bazı katılımcılar ise para birimlerine karşı çıktığı fikrindedir. Bu konuda bir katılımcının düşüncesi aşağıda paylaşılmıştır.

K1: ...dolara karşı alternatif olarak çıkmıştır. Bunun yanında uluslararası para transferlerinde kolaylık sağlaması için çıktığı da düşünülmektedir.

Tablo 5. Katılımcıların Kripto Para Kullanmak İçin Bilinmesi Gerekenlerle İlgili Düşünceler

Kategori	Kod
Bilinmesi Gerekenler	Günlük Teknoloji
	Blockchain Teknolojisi
	Finansal Okuryazarlık
	Finansal Araçlar

Tablo 5’e bakıldığında katılımcıların bazıları kripto para kullanmak için günlük teknoloji bilmenin yeterli olduğu görüşünderken, bazı katılımcılar ise finansal okuryazarlık bilmenin gerekli olduğu düşüncesindedir. Bu konuda bir katılımcının görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

K4: ...temel seviyede finansal okur yazarlık bilmek gereklidir. Kriptoya mı yoksa diğer türev araçlara mı yatırım yapmamız gerektiğini anlayabilmek için.

Kripto para kullanmanın fırsatları

Kripto para algısına yönelik tema ve kodlarla ilgili bilgiler verildikten sonra aşağıdaki bölümde kripto para kullanmanın getirdiği fırsatlara yönelik katılımcılarla yapılan görüşme sonrasında elde edilen verilerden yapılan analiz sonucunda çıkan farklı veriler sebebiyle 2 ayrı kategoride fırsatlar ve alternatifler başlığı altında değerlendirilmiştir. Bu verilere ilişkin kodlar aşağıdaki Tablo 6 ve Tablo 7 de gösterilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların Kripto Parayı Yatırım Fırsatı İlgili Görüşleri

Kategori	Kod
Yatırım Aracı Olarak Fırsatları	Yüksek Karlılık
	Ödeme Aracı
	İşlem Maliyetlerini Azaltma
	Portföy Çeşitlendirmesi
	Sınırlar Ötesi Yatırım Aracı Olması
	Finansal Özgürlük

Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların bazıları kripto parayı yüksek kar elde etme fırsatı olarak görmekteyken bazı katılımcılar ise finansal özgürlük olarak düşünmektedir. Bu konuda bir katılımcının düşüncesine aşağıda yer verilmiştir.

K6: ...sürekli değişken ve kırılgan bir yapısı olduğu için ayı pazarı dönemlerinde alınıp boğa pazarı dönemlerinde satılarak yüksek karlar elde edilebilir.

Tablo 7. Katılımcıların Kripto Parayı Hangi Araçlara Alternatif Olduğuna İlgili Görüşler

Kategori	Kod
Kripto Para Neye Alternatif Olabilir	Alternatif Olmaz
	Geleneksel Finansal Sisteme
	Para Birimi Alternatifi
	Yatırım Alternatifi
	Ödeme Sistemi Alternatifi
	Finansal Hizmetlere Erişim Alternatifi
	Kâğıt Para

Tablo 7 incelendiğinde katılımcıların kripto para kullanımının hangi araçlara alternatif olabileceğine dair farklı görüşleri olduğu gözlemlenmiştir. Bazı katılımcılara göre geleneksel finansal sisteme alternatif olduğunu görüşünderken, bazı katılımcılar ise finansal hizmetlere erişim alternatif olduğu görüşündedir. Bu konuda bir katılımcının düşüncesine aşağıda yer verilmiştir.

K4: ...banknot paraya alternatif olarak kullanılabilir.

Kripto para kullanmanın tehditleri

Kripto para kullanımının getirdiği fırsatlarla ilgili tema ve kodlara ilişkin tabloya aşağıda yer verilmiştir.

Tablo 8. Katılımcıların Kripto Para Kullanımının Tehditlerine Yönelik Görüşleri

Tema	Kod
Kripto Para Kullanımının Tehditleri	Yüksek Zarar
	Düzenleme Belirsizliği
	Güvenlik Sorunları
	İşlem Süreleri
	Manipülasyon Riski
	Caiz Değil

Tablo 8 incelendiğinde katılımcıların kripto para kullanımının tehditlerine ilişkin farklı görüşleri olduğu gözlemlenmiştir. Bazı katılımcılara göre kripto para yüksek zarar riski olduğu görüşünderken bazıların ise manipülasyon riski olarak gördüğü gözlemlenmiştir. Bu konuda bir katılımcının düşüncesine aşağıda yer verilmiştir.

K1: ...yüksek volititesi ayı pazarına denk geldiğinde yüksek zararlara neden olabilir. Merkezi bir sistem olmadığı için garantisi yoktur. Ara planının ne olduğunu bilmediğimiz için yatırımları kullanan platformları parayı nerede kullandığını bilemiyoruz. Yaptığımız sözleşmede aşırı bir belirsizlik var. Bu nedenle dini açıdan da caiz değildir.

Kripto para düzenlenmesinde devlet ve bankaların rolü

Katılımcılardan elde edilen verilere göre devletlerin ve bankaların kripto para ile ilgili üstlenmesi gereken sorumluluklara dair tema ve kodlara aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 9. Kripto Para Kullanımında Devletin ve Bankaların Üstlenmesi Gereken Rol

Tema	Kod
Bankalar ve Devletlerin Üstlenmesi Geren Roller	Düzenleyici Rol
	Lisanslama ve Denetleme
	Vergilendirme
	Finansal İnovasyonu Teşvik
	Risk Uyarısı ve Eğitim
	İş birliği ve Bilgi Paylaşımı
	Merkez Bankası Dijital Para Birimleri
	Kripto Para Hizmetleri
	Güvenlik ve Saklama
	Düzenlemelere Uyum
	İş birliği
	Risk Yönetimi

Tablo 9 incelendiğinde katılımcıların devletlerin ve bankaların kripto paraların düzenlenmesinde üstlenmesi gereken rolle ilgili görüşlerine bakıldığında genel olarak lisanslama, denetleme, vergilendirme ve kullanıcıları eğitime kapsamında fikirlerin ön plana çıktığı gözlemlenmiştir. Bu konuda bir katılımcının görüşüne aşağıda yer verilmiştir.

K5: ...kripto paraların kullanımı ancak ve ancak devletler tarafından geliştirilecek regülasyonlarla serbest olmalıdır. Değişim başladığı için bu değişimin önünde durmak çok da akıl karı değildir. Değişimi kontrollü bir şekilde yönlendirmek tarzında devlet vazife üstlenmelidir. Bankalara gelince bankaların işlevini sıkıntıya sokan bir merkezizsiz yapı oluşturduğu için blok zinciri teknolojisi uyumlu yapısal reformlarla bankacılık sektörü kendini tekrar dizayn etmelidir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Günümüz de teknolojinin ilerlemesiyle birlikte yavaş yavaş her alanda dijitalleşmeler başlamıştır. Bu alanlardan biriside finanştir. Dijital kanallardan ödeme ve para transferiyle başlayan bu serüven zamanla paraya doğru ilerlemiş ve kripto para kavramı ortaya çıkmıştır. Kripto paralar; ödeme aracı, kolay para transferi ve alınıp satılarak kar etme amacıyla rağbet görmeye başlamasıyla büyük popülerlik kazanmıştır. Fakat kripto paralar merkeziyetsiz oluşu sebebiyle hiçbir yasal güvencesi olmayışı kripto paraları kullanmak isteyen bireylerin kafasında soru işaretleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada kripto para kullanmak isteyen bireylere kripto para hakkında bilgi vermek aynı zaman da kripto paraların fırsatları ve tehditleri hakkında bilgi sahibi olacakları bir kaynak oluşturmaktır. Devlet ve bankaların kripto paranın yasallaşması ve kullanıcıların korunması adına alınması gereken önlemler gözlemlenmiştir. Öğretim üyeleriyle yapılan görüşmeler sonucunda katılımcılardan iki kişinin kripto parayı yatırım amaçlı kullandığı diğer katılımcıların kripto parayı kullanmadığı tespit edilmiştir.

Çalışmada kripto paraya yönelik algı teması beş kategoriye ayrılmıştır. Bu kategoriler kripto paranın ne olduğu, kripto paranın nerelerde kullanıldığı, nasıl yatırım aracı olduğu, hangi amaçla ortaya çıktığı ve kripto para kullanmak için bilinmesi gerekenler olarak kategorize edilmiştir. Kripto para nedir kategorisinde elde edilen verilerden dijital varlık, kriptografi yöntemleri, sanal para birimi, blockchain teknolojisi, yatırım aracı, ödeme aracı, para transferi, dijital cüzdan elektronik para kodları ortaya çıkmıştır. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde Johnson vd, (2023), Sabry vd, (2020), Gönüllüoğlu ve Sezer (2022) ve Konak ve Özkahveci (2023) benzer kodlar gözlemlenmiştir. Kripto paranın nerede kullanılabileceği ile ilgili elde edilen verilerden, resmi işler hariç her yer, e ticaret sektörü, yeni projelerin finansmanında ve yatırım aracı olarak kodları çıkmıştır. Daha önceki çalışmalar incelendiğinde Gönüllüoğlu ve Sezer (2022) ve Toraman (2021) bu kodlara yer verilmediği görülmüştür. Yabancı literatürde ise Jaag ve Bach (2017) yaptıkları çalışmada bu kodlar görülmüştür. Kripto paranın ortaya çıkış nedenleri ile ilgili kategoride ise dolara karşı alternatif, uluslararası para transferinde kolaylık sağlama, finansal gizlilik, kaydedilmesi ve değiştirilmesi zor, sınırlı yerlerde finansal erişim sağlamak ve finansal sistemi dönüştürme kodları çıkmıştır. Daha önceki yapılan çalışmalar incelendiğinde dolara karşı alternatif, uluslararası para transferinde kolaylık, finansal gizlilik, sınırlı yerlerde finansal erişim sağlama ve finansal sistemi değiştirme kavramlarına rastlanmıştır. Fakat kaydedilmesi ve değiştirilmesi zor kavramı ile ilgili olarak konu üzerinde bilgi sahibi öğretim üyesi ile yapılmasından ötürü farklı bir yanıt alınmıştır. Katılımcıların kripto para kullanmak için bilmesi gerekenler kategorisinde ise günlük teknoloji, blockchain teknolojisi, finansal okur yazarlık ve finansal araçlar kodları ortaya çıkmıştır. Burada bazı öğretim üyeleri günlük teknoloji ve blockchain teknolojisini yeterli bulurken bazı öğretim üyeleri doğru yatırımı yapma adına finansal okur yazarlık ve diğer finansal araçlar hakkında bilgi sahibi olunması gerektiği aksi takdirde yanlış kararlar verilmesine sebep olunabileceğinden bahsetmiştir.

Kripto paranın getirdiği fırsatlar temasında ise elde edilen veriler iki kategoriye ayrılmıştır. Kripto paranın yatırım fırsatı aracı olarak değerlendirildiği kategoride öne çıkan kavramlar; yüksek karlılık, ödeme aracı, işlem maliyetlerini azaltma, portföy çeşitlendirmesi, sınırlar ötesi yatırım aracı olması ve finansal özgürlüktür. Gönüllüoğlu ve Sezer (2022) çalışmalar incelendiğinde yüksek karlılık, ödeme aracı, işlem maliyetleri azaltma ve finansal özgürlük kavramlarıdır. Portföy çeşitlendirilmesi ve sınırlar ötesi yatırım aracı olması Türkçe literatürde görüşme sonuçlarında gözlemlenmemiştir. Yapılan görüşme esnasına bu kodlara ilişkin konuşmalarda portföy çeşitlendirilmesi olarak kullanıcılar hisse senedi, altın ve tahvile ek olarak kripto paraları kullanılabileceği tespit edilmiştir. Kripto paralarda sınırlar ötesi yatırım kavramında ise yatırımın

sınırının olmaması ve 7 gün 24 saat işlem yapılabiliyor olmasının avantajlarından bahsedilmiştir. Bu sayede sınırsız bir şekilde alım satım yapılabilir ve para transferleri gerçekleştirilebilir. Kripto paranın neye alternatif olabileceği kategorisinde; alternatif olmaz, geleneksel finansal sisteme, para birimi alternatifi, yatırım alternatifi, ödeme sistemi alternatifi, finansal hizmetlere erişim alternatifi ve kağıt para kodları ortaya çıkmıştır. Alternatif olmaz kodu gerekçesi olarak katılımcının kripto paranın arkasında fiziksel bir dayanak olmamasına bağlı olarak popülerliğini kaybedeceğini ve varlığını uzun süre devam ettirmeyeceğidir. Diğer kodlar ise yabancı literatürde daha önce rastladığımız fakat yerli literatürde çok fazla yer edinmeyen kavramlardır.

Kripto paranın tehditlerine yönelik temada; yüksek zarar, düzenleme belirsizliği, güvenlik sorunları, işlem süreleri, manipülasyon riski ve caiz değil kodları ortaya çıkmıştır. Daha önce yapılan literatür taramalarında Alzhrani ve Daim (2019) yüksek zarar, düzenleme belirsizliği, güvenlik sorunları ve manipülasyon riski gibi benzer kodlara yer vermişlerdir. Caiz değil koduyla ilgili ise Gönüllüoğlu ve Sezer (2022) yılında yaptıkları çalışmada katılımcıların kripto paranın caiz olmadığına yönelik görüşleri mevcuttur. Fakat yabancı literatürde Saleh vd (2020) yaptıkları çalışmada kripto para kullanılan işe göre caiz olup olmadığına karar verilmesi gerektiğinden söz etmiştir. Örneğin parayı ödeme ve transfer aracı olarak kullanıyorsanız caiz illegal işler için kullanıyorsanız caiz değil olarak değerlendirmişlerdir.

Kripto para için devletlerin ve bankaların üstlenmesi gereken sorumlulukları içeren temada; düzenleyici rol, lisanslama ve denetleme, vergilendirme, finansal inovasyonu teşvik, risk uyarısı eğitimi, işbirliği ve bilgi paylaşımı, merkez bankası dijital para birimleri kripto para birimleri, kripto para hizmetleri, güvenlik ve saklama, düzenlemelere uyum, işbirliği ve risk yönetimi kodları ortaya çıkmıştır. Daha önce yapılan çalışmalar incelendiğinde bu kadar fazla kod çıkmadığı gözlemlenmiştir. Analiz sonucu çıkan kodlardan görüldüğü üzere devletin ve bankaların kripto para kullanıcılarını korumak adına ve yasallaştırması adına atması gereken adımlar olduğu gözlemlenmiştir.

Literatür incelendiğinde yabancı çalışmalarda kripto paraların üretilmesi aşamasında yüksek enerji tüketildiğinden bahsedilirken Türkçe literatürde bu konudan bahsedilmediği tespit edilmiştir. Ancak enerji tüketimi konusunda incelenmesi gerekmektedir.

Kaynakça

- Alzahrani, S. & Daim, T. U. (2019). Analysis of the cryptocurrency adoption decision: literature review. *Portland International Conference on Management of Engineering and Technology*, 1-11.
- Amsyar, I., Christopher, E., Dithi, A., Khan, A.N. & Maulana, S. (2020). The challenge of cryptocurrency in the era of the digital revolution: a review of systematic literature. *Aptisi Transactions On Technopreneurship (ATT)*, 2(2), 153-159.
- Avdeychik, V. & Capozzi, J. (2018). SEC's division of investment management voices concerns over registered funds investing in cryptocurrencies and cryptocurrency-related products. *Journal of Investment Compliance*, 19(2), 8-12.
- Coindesk (2014). Bitcoin vs Argentine Peso: Which is worse off? <http://www.coindesk.com/bitcoin-vs-argentine-peso-worse/> (E.T.: 04.03.2024)
- Ekiz, D. (2003). *Eğitim Araştırma Yöntem ve Metodlarına Giriş*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Georgoula, I., Pournarakis, D., Bilanakos, C., Sotiropoulos, D. & Giaglis, G.M. (2015). Using time-series and sentiment analysis to detect the determinants of bitcoin prices. *Available at SSRN 2607167*.
- Gönüllüoğlu, S. (2022). Kripto para farkındalığı üzerine bankacılık sektöründe nitel bir araştırma. *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 7(1), 193-205.
- Hassani, H., Huang, X. & Silva, E. (2018). Big-crypto: Big data, blockchain and cryptocurrency. *Big Data And Cognitive Computing*, 2(4), 34.
- Huang, J. Z., Huang, W. & Ni, J. (2019). Predicting Bitcoin Returns Using High-Dimensional Technical Indicators. *The Journal of Finance and Data Science*, 5(3), 140-155.
- Huber, T.A. & Sornette, D. (2022). Boom, bust, and bitcoin: bitcoin-bubbles as innovation accelerators. *Journal of Economic Issues*, 56(1), 113-136.
- Jaag, C. & Bach, C. (2017). Blockchain technology and cryptocurrencies: opportunities for postal financial services. *Springer International Publishing*, 205-221.
- Johnson, B., Sun, T., Stjepanović, D., Vu, G. & Chan, G.C. (2023). "Buy High, Sell Low": A qualitative study of cryptocurrency traders who experience harm. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(10), 5833.
- Konak, F. & Özkahveci, E. (2023). Blockchain üzerine yeni bir halka: non-fungible token (nft)'nin bilinirliği üzerine bir araştırma. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(1), 97-115.
- Monamo P.M., Marivate V. & Twala, B. (2016). A multifaceted approach to bitcoin fraud detection: global and local outliers. *15th IEEE Int. Conf. Mach. Learn. Appl*, 188194.

- Mukhopadhyay, U., Skjellum, A., Hambolu, O., Oakley, J., Yu, L. & Brooks, R. (2016). A brief survey of cryptocurrency systems. *14th Annual Conference On Privacy, Security And Trust*, 745-752.
- Ortaş, İ. (2004). Öğretim Üyesi Ya Da Bilim İnsanı Kimdir. *Pivolka*, 11-16.
- Önday, Ö. (2016). Community isomorphism and corporate social action: Is there any bond between community and corporate isomorphism? *General Information About Uhab Journal*, 59.
- Sabry F., Labda W., Erbad A., Al Jawaheri H. & Malluhi Q. (2019). Anonymity and privacy in bitcoin escrow trades, *18th ACM Workshop Privacy Electron. Soc.*
- Sabry, F., Labda, W., Erbad, A. & Malluhi, Q. (2020). Cryptocurrencies and artificial intelligence: challenges and opportunities, *IEEE Xplore*, 8, 175840-175858.
- Saleh, A.H.A.I., Ibrahim, A.A., Noordin, M.F. & Mohadis, H.M. (2020). Islamic approach toward purification of transaction with cryptocurrency. *Journal of Theoretical and Applied Information Technology*, 98(6), 1050-1067
- Toraman, Y. (2019). E-Para ve Tokenler (Dijital Türk Akçesi) ile borçlanma: dijital türk lirası (Dtl) üzerine bir çalışma. *Bilge Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(2), 124-134.
- Watkins, K. & Maria, Q. (2014). Lost in intermediation – how excessive charges undermine the benefits of remittances for Africa. *Overseas Development Institute Report*.
- Xie, Q., Tan, D., Zhu, T., Zhang, Q., Xiao, S., Wang, J. & Yi, P. (2019). Chatbot application on cryptocurrency. *IEEE Conference On Computational Intelligence For Financial Engineering & Economics*, 1-8.
- Yıldırım, A. & Şimşek H. (2021), *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, 9. Baskı, Ankara: Seçkin Yayıncılık